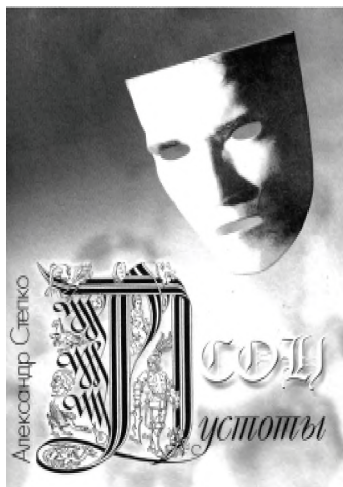

ПОДІУМ

ТИСЯЧА Й ОДИН ВІРШ

Степко Александр. Сон пустоты: стихи. – Киев, 2001.

“Сон порожнечі” справді дуже об’ємний том віршів, і при першому прочитанні сприймається цей найскладніший (і часто нарочито ускладнений) “авторський космос” поетичного, як несподівана, первородна стихія бентежної свідомості на грані хаосу, на небезпечних (для естетичного) і непередбачених “пуантах” ірреального. Занадто ірреального! Як отут не згадати трагічних слів Маяковського на смерть Єсеніна: “Порожнеча. Летить в зірки втинаючись...” Чи останньої драми Ежена Іонеску “Спрага і Голод”, вірніше, ключових, “ударних” слів головного героя, що, впевнений, послужили б філолофсько-абсурдним епіграфом книги Олександра Степка “Сон порожнечі”:

“Я пустився в шлях, – говорить у смертельному розпачі персонаж драми Іонеску – щоб завоювати світ. Було багато шляхів, але не було світу... Що я ба-

чив? О, так багато речей, що важко навіть згадати. Все змішалось... Повірте мені, не було нічого, крім похмурої пустелі, наскільки вистачало зору...” Дуже часто “дзеркала ірреального” О. Степка перегукуються саме з цим “філософським мотивом”, по-своєму відсвічуючи і драматично розколюючи його на безліч асоціацій, глибоко і драматично відчутих.

И я не тот, и мир уже не налит
Тем соком жизни, что собой меня поил.
И я все проще, и отсутственной навален
В отсутственность мерцающих светил.
Мир все прозрачнее и все необъяснимей,
И я, как дымка, исчезаю вместе с ним,
И жизнь – лишь звук, что растворен в эфире,
А звук чудесно быстрорастворим...
И я-Ничто-И-Бог, который знает,
Что в сеть свою попался невзначай.
И навсегда закрыт в своей системе,
И навсегда убит своей игрой,
И он уж не хозяин в своем теле,
И даже умереть
не властен над собой.

Сутність відверто екзистенціальної і відразу так небезпечно експериментальної матерії поезії О. Степка можна цілком співвідносити і з “первоисканиями” молодих Хлебникова, і Маяковського, і Бурлюка, і так само як поезія час від часу “повертається на круги своя”; і з останнім “писком” уже так рано загасаючого постмодернізму, особливо в сучасній молодій українській поезії; можна проводити паралелі з так званою “інтелектуальною” поезією; і навіть історично відроджується, за спостереженням зірких критиків, феномен ультрасучасного неодакандансу з його майже обов’язковим тотальним розпачем, духовним надривом і такими “модними” нині “поетичними прокльонами” усе тієї ж, що і в часи Рембо і Бодлера, трагічної, НЕПІЗНАНОСТІ СВІТУ.

Словом, сучасна поезія усе більш і, головне, агресивно-емоційно вступає в межі філософії і філософського:

По неродившемуся ласковому свету
хожу несуществующим творцом, –

наче повертається поет у своє задитяче “досуществование”, у рай материнського лона, – і відразу драма життя кидає творця в безодню нерозв’язних, вічних і “проклятих питань”, як, наприклад, у цієї, занадто вже безвихідної, стереотипно-пост-ніцшеанської “картинки”, вірніше, “антипасторалі”:

Пред нами, сменяя друг друга,
Проходят шуты...

Их маски веселья, испуга –
 Но пламя в сердцах
 Сожжет их, и пьяные боги
 Умрут в зеркалах.

У своїх, найбільш вдалих поетичних медитаціях, автор, навіть, здається, минаючи власне “Я”, занурюється в нірвану: “Ми шукаємо один одного по безоднях...” чи ж інтуїтивно доторкається до “дао”, тобто до потаєних думок шляхів і людини, і природи: “Гойдаючись в байдужій порожнечі напівцарем у напівреальному світі...”. І відразу не можна не помітити, як раціональне знання (нехай навіть енциклопедичне!) тисне на поезію, вступаючи в протиріччя з її споконвічною емоційно-гармонійною, опосередкованою природою: звідси і вірші-зауми, що перебувають навіть за межею поезії абсурду, і тут не рятують навіть посилення на постмодерні “ігрища” інтелекту, тотальна іронія і самоіронія, наприклад:

Лимонный Геній замкнутых пространств
 в бессильи заполняет свои раны
 желчью пустот – игрушечных убранств
 его души бессмысленные страны.
 Короткий путь неведом никому
 лишь через вечность всем им прорываться
 и за пределами небес только ему
 в своем всезнании бессмысленным метаться.

І цілком зворотна “реакція” сприйняття: коли поет крізь шире слово повертається до себе, найістиннішого і відкритого, як рана, коли раптом, як сяючі айсберги, спливають його споріднені, ментально-національні ідіоми, образи й архетипи, – вірш здобуває тепло і духовне серцебиття живої, близької вам істоти, як-от:

Жемчужинами в раковине ночи,
 жемчужинами в раковине сна
 мы будет задыхаться что есть мочи,
 и будет нашим воздухом весна.

Найчастіше подібні “цілющі” трансформації спостерігаємо в ліричних медитаціях А. Степка, навіть десь на потаєній грані повернення до класичного вірша... А чим чорт не жартує, навіть у наш, постмодерний час! І раптом почувеш таку віддалену луну муд-

рого голосу Максима Рильського в “декадансних гаях” Олександра Степка:

Так спокійно постучится
тихий дождь в твое окно,
и в тумане разгорится
светлой грусти полотно.
Не нужны глаза и уши,
чтоб понять его. И он
успокоит наши души
и уймет печальный звон.

Безумовно, такий масив і масу віршів, та ще в першій книзі, просто неможливо “втримати” на одному якісному рівні: тут і не вибірковий підчас підхід, і явна відсутність редактора, а, головне, твердого, суворого саморедактора, тому часом вірш деструктивний і млявий, недбала його мова, є дратуючі довготи. І поруч з блискучими оригінальними речами межують “прохідні”, як говорять, і “необов’язкові” поезії. Зачекаємо другого збірника віршів Олександра Степка; серед критиків існує встояна думка, що вона, друга – “вирішальна” книга в долі поета.

Анатолій КОЛІСНИЧЕНКО